

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

**Haagská úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin
v současných mezinárodních vztazích**

(bakalářská práce)

Autor: **Dana Sobotová**

Vedoucí práce: **Ing. JUDr. Zuzana Trávníčková, Ph.D.**

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 12. 5. 2014

Dana Sobotová

Poděkování

Mé největší poděkování patří vedoucí této práce paní Ing. JUDr. Zuzaně Trávníčkové, Ph.D. za pomoc při zpracovávání bakalářské práce, mnoho podnětných rad a především za její vstřícnost a ochotu.

Obsah

Úvod.....	5
1. Okolnosti vzniku Úmluvy	7
1.1. 60. léta 20. století – zrod apostily	7
1.2. Význam Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin v době jejího vzniku.....	9
2. Aplikace Úmluvy a její dopad na současnou praxi	17
2.1. Nečlenské státy.....	17
2.2. Členské státy	18
3. Význam Úmluvy o apostile v současných mezinárodních vztazích – co můžeme usuzovat z pohledu na seznam smluvních stran úmluvy?	34
3.1. Zelená kniha – Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání dokladů osvědčujících osobní stav	34
3.2. Reakce HCCH na Zelenou knihu Evropské komise	36
Závěr	40
4. Zdroje:	42
4.1. Tištěné zdroje, periodika, elektronické zdroje	42
4.2. Zákony.....	43

Úvod

Apostila, doložka, která ověřuje veřejné listiny pro jejich použití v zahraničí, už více než padesát let představuje nedílnou součást mezinárodní praxe a přes veškeré rozdílnosti právních systémů jednotlivých zemí si za tu dobu vybudovala pověst stabilního fenoménu a mezinárodně uznávaného institutu. Přesto se s vývojem nových informačních a komunikačních technologií a s prohlubováním integrace mezi jednotlivými státy objevují snahy o nahrazení tohoto institutu snazšími, méně nákladnými a rychlejšími postupy. Má tedy apostila svůj vrchol už za sebou a stojí na počátku svého konce, nebo ji jednotlivé, většinou bilaterální či regionální, pokusy od ní upustit nemohou ohrozit? Právě zodpovězení výše položené otázky se věnuje tato práce.

Hlavními zdroji a východisky této práce jsou především primární zdroje publikované Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého. Dalšími zdroji jsou oficiální vyjádření a postoje jednotlivých aktérů, jako států či národních nebo mezinárodních organizací. Pro nalezení odpovědi na výše zmíněnou otázku bude třeba zanalyzovat jednotlivé dokumenty a pomocí kvantitativní výzkumné metody dospět k odpovědi na výše položenou otázku.

Tato práce je strukturovaná do tří částí. První část bude teoretickým východiskem problematiky apostil, tedy okolnostmi vzniku apostily, jejím zněním a účelem jejího zavedení do praxe. Podrobně se věnuje jednotlivým článkům Úmluvy o apostile, především z pohledu její důvodové zprávy a výkladu v souladu se článkem 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Druhá část navazuje na část první vysvětlením současné praxe jednotlivých států, a to jak členských, tak i nečlenských. Hlavními podklady pro druhou kapitolu jsou především dotazníky publikované na stránkách Haagské konference, které obsahují zkušenosti, názory, připomínky a postoje jednotlivých států na apostilu. Důraz bude kladem především na vybrané státy Evropské Unie, dále na státy, které hrají výraznou roli při oběhu apostil, a v neposlední řadě na státy, které v dotazníku poskytly podnětné připomínky či svými komentáři vybočovaly z řady konformních odpovědí.

Třetí část, závěrečná, je věnována analýze informací z předchozích dvou kapitol, a sice zhodnocení praxe před padesáti lety a praxe současné a závěrům z této analýzy

plynoucím a porovnání těchto závěrů se závěry, ke kterým dospěla Evropská komise v Zelené knize s názvem *Méně správních úkonů pro občany* a podtitulem *Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání dokladů osvědčujících osobní stav* a s oficiální zprávou generálního tajemníka Haagské konference z roku 2011, kterou lze chápat jako reakci na výše zmíněnou Zelenou knihu. Závěrečné zhodnocení bude vycházet především ze zprávy Georga Nolteho, speciálního zpravodaje Valného shromáždění OSN s názvem První zpráva o následných smlouvách a následné praxe ve vztahu k výkladu smluv.¹, která se zabývá kritérii, na základě kterých je třeba hodnotit význam smluv sepsaných těsně po druhé světové válce, a to že smlouvy je třeba vykládat na základě článku 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu², především dle textu smlouvy, jejího předmětu a účelu, podle toho, co se bude jevit v kontextu vhodnější. Dalšími faktory, které by měly být brány v úvahu při hodnocení smluv je následná praxe států a také případné následné dohody.

Porovnáním závěru vzešlých z kvalitativní analýzy odpovědí členských států, postoje Haagské konference a Zelené knihy bude odpověď na výzkumnou otázku této práce, a sice: má apostila v dnešní době ještě svůj původní význam, nebo brzy bude patřit pouze historii?

Ačkoli je toto téma se zvyšujícím se objemem veřejných dokumentů předkládaných v zahraničí velmi aktuální, věnuje se mu jen malé množství publikací, a proto je tato práce přínosem nejen pro odbornou obec, ale i pro všechny, kteří potřebují předložit veřejnou listinu v zahraničí.

¹ V originále *First report on subsequent agreements and subsequent practice in relation to treaty interpretation*

² Obecné pravidlo výkladu

1. Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

2. Pro účely výkladu smlouvy se kromě textu, včetně preambule a příloh, celkovou souvislostí rozumí:

a) každá dohoda vztahující se ke smlouvě, k níž došlo mezi všemi stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy;

b) každá listina vyhotovená jednou nebo více stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy a přijatá ostatními stranami jakožto listina vztahující se ke smlouvě.

3. Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:

a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;

b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran, týkající se jejího výkladu;

c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.

4. Výraz bude chápán ve zvláštním smyslu, potvrdí-li se, že to bylo úmyslem stran.

1. Okolnosti vzniku Úmluvy

1.1. 60. léta 20. století – zrod apostily

Než byla v říjnu 1961 podepsána Úmluva o apostile, která přinesla podstatné zjednodušení procesu legalizace, platilo tradiční pravidlo *acta publica probant sese ipsa*, tedy že veřejné dokumenty se považují za pravé už z podstaty sama sebe. Toto pravidlo však nešlo bez dalšího aplikovat i na mezinárodní úroveň, kde by mohlo fungovat jen tehdy, pokud by instituce vydávající veřejné dokumenty byly stabilní a mezinárodně uznávané a pokud by oficiálním jazykem byl jazyk široce rozšířený.³ V ostatních případech toto pravidlo na mezinárodním poli nebylo proveditelné. Nikdo nemůže po institucích jednoho státu spravedlivě požadovat, aby posuzovaly dokumenty v jazyce, který neznají, a dohledávaly instituci, která daný dokument měla údajně vydat. Takový postup by komplikoval fungování celého správního a justičního aparátu jednotlivých zemí. Aby se státy vyhnuly výše zmíněným komplikacím, vyvinul se v průběhu času řetěz formálních postupů, které zajišťovaly legalizaci dokumentů.⁴ Nicméně tyto procesy byly velmi zdlouhavé a nákladné a přinášely s sebou spoustu komplikací a problémů, kterými trpěly i mezinárodní vztahy a které vyvolávaly mnoho stížností.⁵

Z tohoto důvodu Haagská konference mezinárodního práva soukromého uvítala výzvu Rady Evropy k tomu, aby vytvořila návrh úmluvy, která tento systém zjednoduší a zavede jednotný postup ověřování a na osmé schůzi Konference mezinárodního práva soukromého se konala debata, která vedla k přesvědčení účastníků o tom, že úmluva, jež zjednoduší legalizaci dokumentů, by měla být přijata, a její příprava proto byla naplánována na devátou schůzi Konference. Mezi těmito dvěma schůzemi Konference se přípravy nové úmluvy ujala speciální komise, která se sešla v Haagu mezi 27. říjnem a 5. květnem 1959 a vytvořila prvotní návrh Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin. Přípravná komise se při formulaci Úmluvy potýkala především s otázkou, jak zrušit formality spojené s procesem legalizace veřejných dokumentů, ale

³ TÝČ, V. *Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6155-2

⁴ Vyšší ověření se nazývá superlegalizace a v českém právním řádu je zakotvena v § 12 a § 109 zákona č. 91/2012, o mezinárodním právu soukromém.

⁵ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

zachovat účinky legalizace. Se stále pokrokovějšími technologiemi a nárůstem možností mezinárodního pohybu osob, kapitálu, služeb a zboží se velmi rychle zvyšoval počet dokumentů, které bylo třeba legalizovat, a tehdejší, sice co do výsledku funkční, procesy legalizace, se zdály být čím dál méně efektivní.⁶

Jako možné řešení se tedy nabízelo přijmout smlouvu, která by zavedla pravidlo, že dokument vyňatý z procesu legalizace by měl stejné právní účinky co do pravosti jeho původu, jako ostatní dokumenty, které prošly procesem legalizace. To by znamenalo, že důkazní síla cizího veřejného dokumentu by byla automaticky stejná, jako téhož dokumentu vydaného místním úřadem. To vše s tím, že vnitrostátní předpisy obvykle připouští důkaz, který domněnku pravosti veřejného dokumentu vyvrátí tak, že se prokáže, že dokument byl padělán či jinak zfalšován. Členové schůze se však shodli na tom, že ověřování a hledání důkazů o pravosti dokumentů v zahraničí by však bylo velmi zdlouhavé a přineslo by ještě více komplikací než samotný několikafázový proces legalizace.⁷

To byl hlavní důvod, proč členové Konference nechtěli zrušit proces legalizace, aniž by ho nahradili jiným systémem, který by byl původnímu procesu rovnocenný co do osvědčení pravosti, ale zároveň by byl snazší a nekomplikoval by možnost ověření původu dokumentu. Hlavním kritériem u zrodu apostily tedy bylo vytvořit mezinárodně uznávané osvědčení, které bude vydávat k tomu příslušná autorita státu, ze kterého veřejný dokument pochází, a zrušit zdlouhavé konzulární či diplomatické procesy legalizace tímto jediným osvědčením ve formě doložky, která musí být datovaná, očíslovaná a registrovaná, což umožní její snadné ověření pouhým kontaktováním autority oprávněné ji v daném státě vydávat. Apostila se tak měla stát jediným požadavkem k ověření veřejných dokumentů. Zájem nositele dokumentu má být ochráněn pravidlem obsaženým v textu Úmluvy, které osvědčení, tedy apostilu, vyjímá ze všech testů pravosti podpisu a případně i razítka. Právě požadavek veřejného očíslování a registrace apostil si kladl za cíl zabránit případnému padělání a učinit tak

⁶ Apostille Handbook: A Handbook on the Practical Operation of the Apostille Convention. HCCH [online]. 2013 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/apostille_hbe.pdf

⁷ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

apostilu spolehlivým nástrojem k ověření dokumentů. Ve veřejném registru má být snadno možné ověřit číslo apostily.⁸

Systém apostil tedy de facto opět umožnil uplatnění tradičního pravidlu *acta publica probant sese ipsa*, tedy k presumpci pravosti veřejných dokumentů. Úmluva tedy nejen že usnadňuje práci justičního aparátu, který nemusí sám posuzovat pravost zahraničních veřejných listin, ale zároveň tak napomůže všem, kdo potřebují prokázat v zahraničí skutečnosti osvědčované veřejnou listinou. Zároveň tato Úmluva sama o sobě byla vnímána jako nástroj k urychlení mezinárodního oběhu veřejných dokumentů.⁹

Pro Českou republiku vstoupila Úmluva o apostile v platnost dnem 16. 3. 1999 na základě zákona č. 45/1999.

1.2. Význam Haagské úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin v době jejího vzniku

V prvním odstavci Úmluvy jsou definovány listiny, ke kterým se Úmluva vztahuje. Jde o listiny vydané (i) soudním orgánem státu, včetně listin vydaných státním zástupcem, vyšším soudním úředníkem nebo soudním vykonavatelem, (ii) listiny vydané správními úřady, (iii) notářské listiny, (iv) úřední potvrzení, kterými jsou opatřeny listiny podepsané soukromou osobou, jako je úřední potvrzení o registraci listiny nebo potvrzení toho, že listina byla vydána určitého data, a úřední a notářské potvrzení pravosti podpisu.¹⁰ Při formulaci tohoto bodu se komise rozhodovala, zda jako souhrnný pojem pro tyto dokumenty použít pojem „*actes publics*“, tedy veřejné listiny, nebo „*documents officiels*“, tedy oficiální dokumenty. Vzhledem k tomu, že Úmluva byla sepsána ve francouzštině, vycházelo se z francouzské právní terminologie. Nakonec se zvolil pojem veřejné listiny, neboť delegáti účastníci se schůze se shodli, že Úmluva by měla platit pro veškeré dokumenty, které nejsou soukromými listinami, neboť pojem oficiální dokumenty by nespádaly notářské listiny, které nemohly být dle francouzské terminologie považovány za oficiální dokumenty. Další otázkou bylo, zda je vhodné použít termín „*actes*“, pod který ve francouzštině spadají nejen listiny, ale i právní

⁸ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

⁹ Apostille Handbook: A Handbook on the Practical Operation of the Apostille Convention. HCCH [online]. 2013 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/apostille_hbe.pdf

¹⁰ Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

jednání.¹¹ Nicméně tento problém se vyřešil s odkazem na ustálenou terminologii ve spojení „*actes publics*“, která zcela jistě míří k dokumentům spíše než k jednání, a bylo dohodnuto, že do angličtiny bude tento pojem přeložen jako „*dokumenty*“. Čeští zákonodárci zvolili pojem „*listiny*“. Aby se však předešlo vzniku jakýchkoli nejasností, tak byly kromě generického pojmu specifikovány i přesné kategorie, které jsou zmíněny výše. Pod pojem listiny vydaných soudním orgánem spadají i listiny vydané správními, ústavními a i církevními soudy. Je třeba dodat, že pod pojem úřední potvrzení, viz bod (iv) výše, je zahrnuto pouze potvrzení jako takové, nikoliv text soukromé listiny, která je potvrzením opatřena.¹²

Zároveň Úmluva neplatí pro listiny vydané (i) diplomatickými nebo konzulárními zástupci a (ii) správní listiny týkající se přímo obchodních nebo celních transakcí.¹³ Listiny vydané diplomatickými a konzulárními zástupci byly vyjmuty z působnosti Úmluvy z důvodu, že listina vydaná českým konzulem v cizí zemi, je považována za českou listinu, nikoliv za listinu cizí země, a protože podle Úmluvy může apostilu vydat pouze země původu listiny, tak by to znamenalo, že tento dokument by musel být apostilou opatřen v České republice a poté by teprve mohl putovat zpět do cizí země, což by bylo velmi zdoluhavé, nákladné a komplikované. U druhé vyloučené kategorie, tedy správních listin týkajících se přímo obchodních nebo celních transakcí, probíhala dlouhá debata, zda z tohoto vyloučení udělat výjimku a zahrnout do působnosti Úmluvy dokumenty osvědčující původ zboží a dovozní/vývozní povolení. Nakonec se tak nestalo, a to za prvé proto, že tato osvědčení a povolení jsou většinou vyjmuta z požadavku legalizace jako taková a za druhé protože u těchto listin nejde v první řadě o legalizaci jejich pravosti, ale o osvědčení obsahu, tedy o to, jestli údaje na listině odpovídají skutečnému fyzickému stavu obsahu. V důvodové zprávě se uvádí, že Úmluva použitím pojmu „*správní*“ (ve francouzštině „*administrative*“) při formulaci vyloučených kategorií poukazuje, že obchodní dokumenty jako smlouvy a plné moci spadají do její působnosti, neboť tento pojem nelze vykládat samostatně. Je třeba jej interpretovat ve spojení s příslovcem „*přímo*“, který výjimku omezuje na listiny, jejichž obsah naznačuje, že tyto listiny jsou určeny pouze k obchodním

¹¹ Právní jednání podle NOZ, podle OZ nazýváno právní úkon.

¹² LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

¹³ Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

či celním operacím. Výjimka se tedy neuplatní na dokumenty, které jsou k obchodním nebo celním účelům použity jen příležitostně, jako například osvědčení vydaná patentovými úřady.¹⁴

Podle článku 2 Úmluvy *každý smluvní stát osvobodí od legalizace listiny, pro které platí Úmluva a které mají být předloženy na jeho území. Pro účely této Úmluvy se ověřováním¹⁵ rozumí pouze formální úkon, jímž diplomatictí nebo konzulární zástupci země, ve které má být listina předložena potvrzují pravost podpisu, oprávněnost osoby listinu podepsat, a jestliže je třeba, pravost pečeti nebo razítka, jimiž je opatřena.*¹⁶ Z tohoto článku jasně vyplývá, že státy musejí uznávat apostilou ověřené dokumenty jiného smluvního státu bez jakýchkoli dalších požadavků legalizace. Zároveň tento článek přesně vymezuje pro účely Úmluvy pojem legalizace jako čistě diplomatickou či konzulární formalitu prováděnou státem, kde má být listina předložena, a která tedy nevyžaduje žádný další krok legalizace ministerstvem zahraničí, tedy ani nespadá pod ověření apostilou. Úmluva stanoví, že smluvní stát musí bez dalšího uznat jiným smluvním státem apostilou ověřený dokument, nicméně nestanoví, jaké podmínky musí mít smluvní stát pro to, aby apostilu vydal a doporučuje, aby se smluvní státy zdrželi jakýchkoli dalších požadavků a zachovali tak proces ověřování dokumentů jako jednofázový. Přílišná formalizace by z pohledu daného státu neměla ani smysl, protože by pouze komplikovala používání svých dokumentů v zahraničí. Zároveň tento článek vysvětluje název Úmluvy. Je tedy nutno podotknout, že proces apostilizace je spíše novým procesem ověřování pravosti dokumentů, než pouhým zjednodušením původního procesu legalizace.¹⁷

Článek číslo 3 uvádí, že *jediným formálním úkonem, který může být požadován za účelem potvrzení pravosti podpisu, oprávněnosti osoby listinu podepsat, a jestliže je třeba, pravosti pečeti nebo razítka, jimiž je opatřena, je připojení doložky podle článku 4 Úmluvy, kterou vystaví příslušný úřad státu, v němž listina byla vydána.* Původně členové Komise zvažovali ještě další dvě možná řešení. První bylo zakotvit

¹⁴ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

¹⁵ Překlad „ověřování“ je v české verzi zvolen poněkud nepřesně – v původní verzi je použit stejný výraz jako v první větě článku, tedy legalizace.

¹⁶ Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

¹⁷ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

domněnku pravosti veřejných dokumentů, dokud nebude prokázán opak. Tato myšlenka ale byla záhy zamítnuta, neboť státy se shodly na tom, že pohyb dokumentů musí podléhat nějaké kontrole. Druhou možností bylo podříditi povinnosti ověřování veřejné dokumenty kromě soudních listin. U této možnosti však vyvstal problém při výkladu pojmu soudních listin. V mnoha státech je takřka nemožné určit hranici mezi soudní a správní listinou. Navíc v členských státech existuje vícero soudních systémů jako např. státní, církevní či rozhodčí soudy a ne všechny se těší rovné míry důvěryhodnosti. Tento odstavec tedy zajišťuje, že ověření apostilou bude jedinou vyžadovanou formalitou.¹⁸ Nicméně formulace „*může být*“ naznačuje, že stát, kde má být dokument předložen nemusí vyžadovat ani tuto formalitu.¹⁹

Ve druhém odstavci se uvádí, že *formální úkon podle předcházejícího odstavce však nemůže být vyžadován, pokud buď platné zákony, předpisy nebo praxe ve státě, kde je listina předkládána, nebo dohoda mezi dvěma nebo více smluvními státy tento úkon zrušily nebo zjednodušily nebo osvobodily danou listinu z povinnosti ověřování*.²⁰ Tento odstavec zabraňuje tomu, aby bylo nutno apostilou opatřovat i listiny, které byly už před přijetím Úmluvy vyjmuty z procesu legalizace. Tento odstavec zároveň umožňuje přijetí dvou či vícestranných dohod o zrušení požadavku ověřování nebo případnému dalšímu zjednodušení. Toto téma bude podrobněji popsáno ve třetí kapitole, která se bude mj. věnovat i návrhu Evropské komise na zrušení požadavku ověřování v rámci EU.²¹

Článek 4 Úmluvy se věnuje doložce, tedy apostile. Tou má být opatřena listina samotná, nebo má být uvedena v příloze. Apostila má vypadat podle vzoru přiloženého k Úmluvě. Apostila může být vyhotovena v úředním jazyce úřadu, který ji vydává. Standardní pojmy v nich obsažené mohou být i v druhém jazyce.

¹⁸ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

¹⁹ Česká republika má uzavřené bilaterální dohody o osvobození od ověřování listin superlegalizací či apostilou s následujícími zeměmi: Afghánistán, Albánie, Alžírsko, Belgie (pouze pro listiny související s dožádáním soudu), Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Černá hora, Francie, Gruzie (pouze listiny související s dožádáním soudu), Chorvatsko, Itálie (pouze pro listiny související s dožádáním soudu), Jemen, KLDR, Kosovo, Kuba, Kypr, Kyrgyzstán, Maďarsko, Makedonie (FYROM), Moldavsko, Mongolsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Řecko (pouze pro listiny související s dožádáním soudu), Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Sýrie, Španělsko, Švýcarsko, Ukrajina, Uzbekistán, Vietnam

²⁰ Opět byl pojem ověřování použit místo pojmu legalizace.

²¹ Evropská Komise. Zelená kniha: Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. [online]. KOM(2010) 747, 14. prosince 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0747:FIN:CS:PDF>.

Nadpis Apostille (Convention de La Haye du 5 Octobre 1961) však musí být v původním jazyce, tedy ve francouzštině, což má symbolizovat vazbu na Úmluvu.²²

Vzor doložky o ověření apostilou

Ověření bude čtvercového rozměru se stranami nejméně 9 cm dlouhými

APOSTILLE (Convention de La Haye du 5 octobre 1961)	
1. Stát	
Tato veřejná listina	
2. byla podepsána	
3. jehož funkce	
4. opatřena razítkem	
OVĚŘENO	
5. v	6. dne
7. kým	
8. čís.	
9. kolek razítko	10. podpis
.....	

Zdroj: Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

V následujícím článku 5 se uvádí, že doložka je vydávána na žádost osoby, která podepsala listinu, nebo kteréhokoliv jejího držitele. Řádně vyplněná doložka ověřuje pravost podpisu, oprávněnost osoby listinu podepsat, a jestliže je to třeba, pravost pečeti nebo razítka na listině, jimiž je opatřena. Podpis, pečeť a razítko na doložce jsou vyňaty z dalšího ověřování.²³ U tohoto článku vyvstává otázka důkazní síly apostily. Při formulaci byly tři možnosti, za prvé výslovně stanovit, že listina bude považována za autentickou, bude podléhat prezkumnému řízení, nebo jednoduše bude považována za autentickou, dokud se neprokáže opak. Nicméně tato možnost byla zamítnuta, neboť ne ve všech právních řádech smluvních států Haagské konference mají možnost zahájení takového prezkumného řízení. Zvažovala se také možnost vložení kolizního

²² Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

²³ Tamtéž

pravidla, že důkazní síla by se určovala podle státu, odkud listina pochází, nicméně i tato možnost byla zavrhnuta kvůli rozdlům v již existujících kolizních předpisech. Nakonec se zvolila možnost přímo nespecifikovat důkazní sílu apostily, tedy neurčovat, zda ověření trvá do zahájení důkazního řízení nebo do doby, než je prokázáno padělání listiny.²⁴

Podle článku šest si může každý stát samostatně určit úřady, které budou apostily vydávat a následně uložit ratifikační listiny, přístupové listiny či prohlášení rozšíření platnosti u Ministerstva zahraničních věcí Nizozemí. Státy také budou mít povinnost informovat o každé změně týkající se kompetentního úřadu.²⁵ Možnost výběru příslušné autority, a tedy neurčení jednoho konkrétního úřadu, byla zvolena především proto, aby nevznikla duplicita orgánů provádějící ověření dokumentů, neboť legalizaci neprovádí ve všech státech stejné instituce, a bylo by tedy nesmyslné, aby apostily vydával jeden úřad, a sice ten určený Úmluvou o apostile, a legalizaci dokumentů pro nesmluvní státy jiný úřad. Jedna ze zdánlivě ožehavých otázek však přece nenašla své místo ve finálním znění Úmluvy, a sice otázka ceny. Delegáti se pouze shodli na tom, že tato otázka nenáleží do sféry mezinárodního práva a že cenu doložky by měl určovat každý stát jednotlivě – jediným požadavkem bylo, že cena by měla být rozumná, aby nepřevýšila náklady spojené s původním procesem legalizace. Text Úmluvy také výslovně zdůrazňuje, že apostilou opatřené dokumenty nepodléhají žádnému dalšímu procesu legalizace.²⁶

Rovněž je třeba dodat, že pokud bude doložka připojena k dokumentu, který nepodléhá ověřování apostilou podle Úmluvy o apostile, tak apostila nebude mít na povahu dokumentu žádný vliv, tedy pouhým připojením apostily nelze ze soukromé listiny udělat listinu veřejnou. Stát, kde je listina předkládána tedy má právo požadovat doložení, že ve státu, ze kterého pochází, je daná listina považována za listinu veřejnou.²⁷

Následující článek uvádí, že každý příslušný úřad povede rejstřík nebo kartotéku, ve kterých budou u každé vydané doložky zaznamenány její číslo a datum vydání,

²⁴ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

²⁵ Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.

²⁶ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

²⁷ Tamtéž.

jméno osoby, která veřejnou listinu podepsala, její funkce, popř. u nepodepsané listiny název úřadu, který ji opatřil pečeti nebo razítkem. Úřad na žádost jakékoliv osoby, která prokáže zájem, ověří, jestli údaje na apostile odpovídají údajům v rejstříku nebo kartotéce. Tento článek zajišťuje zpětnou kontrolu celého systému ověřování. Původně se uvažovalo o třech možných systémech kontroly. První z možností bylo zřídit jeden mezinárodní centrální úřad, který bude vést evidenci vzorových podpisů osob autorizovaných k vydávání apostil. Tato možnost byla zavrhnuta jako příliš byrokratická a komplikovaná. Druhá možnost, kterou bylo zavedení centrálního úřadu na národní úrovni, byla zavrhnuta ze stejného důvodu. Nakonec se tedy zvolila možnost, že zpětnou kontrolu bude provádět úřad, jenž doložku vydal.²⁸

V článku osm Úmluvy se uvádí, že pokud smlouva, úmluva nebo dohoda mezi dvěma nebo více smluvními státy obsahuje ustanovení, které podřizuje ověření podpisu, pečeti nebo razítka jistým formalitám, Úmluva toto ustanovení zruší jen tehdy, pokud dřívější vyžadovaný postup ověřování je přísnější, než postup ověřování podle Úmluvy. Tato derogační klauzule zajišťuje, že mezi smluvními státy nebudou za žádných okolností vyžadovány přísnější postupy ověřování. Článek devět vybízí smluvní státy, aby podnikly veškeré potřebné kroky k tomu, aby zabránily požadavku institucí a soukromých organizací a společností požadovat ověřování listin podle původního procesu legalizace u dokumentů, na které se aplikuje Úmluva o apostile.²⁹

V závěrečných ustanoveních se uvádí, že Úmluva je otevřená k podpisu státům účastnícím se devátého zasedání Haagské konference mezinárodního práva soukromého, Islandu, Irsku, Lichtenštejnsku a Turecku. Tyto tři státy jsou zvlášť zmíněny proto, že Irsko a Turecko jsou členové Haagské, ale neúčastnily se devátého zasedání. Island a Lichtenštejnsko tehdy nebyly členy Haagské konference, nicméně Island tuto možnost zajistila žádost Rady Evropy a Lichtenštejnsko žádost Rakouska a Švýcarska. Článek jedenáct pouze uvádí, kdy Úmluva vešla v platnost a účinnost. I ostatním státům dává Úmluva o apostile možnost se k ní připojit, nicméně toto přistoupení bude mít účinek jen vůči státům, které k němu nevznesly námitku ve lhůtě šesti měsíců od obdržení oznámení o přistoupení. Smluvní státy mají také možnost rozšířit působnost Úmluvy na veškerá území, která spadají pod jejich kontrolu.

²⁸ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

²⁹Tamtéž.

Poslední dva články už pouze stanoví formální náležitosti přijetí Úmluvy a místo úschovy Úmluvy, kterým je již od šedesátých let až do dnes Vláda Nizozemí.³⁰

³⁰ LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.

2. Aplikace Úmluvy a její dopad na současnou praxi

Na počátku nového tisíciletí Konference vytvořila dotazníky jak pro členské, tak pro nečlenské státy, na jejichž základě bude možné zhodnotit fungování apostily, její význam v současném světě a také získat podněty pro její další fungování, vývoj a zefektivnění. Následující kapitola se vychází především z odpovědí získaných v dotazníku z roku 2013.

2.1. Nečlenské státy

Z nečlenských zemí dotazník vyplnilo 10 států, z nichž dvě si nepřály své odpovědi zveřejnit, a proto následující odstavce budou obsahovat vzorek osmi států.

První zjišťovanou problematikou byly důvody, proč se dotázané státy nestaly členy Úmluvy o apostile. Z celkových odpovědí dotázaných nečlenských zemí je zcela zřejmé, že všechny se shodly na tom, že přístup k Úmluvě zvažují. Pouze v Chile podle jeho vyjádření v jeho vnitřním právním řádu existují překážky, které brání přístupu k Úmluvě. Naopak v Číně je systém legalizace dost přísný a konzistentní a její notářský systém se stále zlepšuje, což má pozitivní dopad na důvěryhodnost čínských veřejných listin a na efektivitu jejich přesunu do zahraničí, a nebylo tedy doposud třeba Úmluvu zavádět. Čína však oceňuje přínos Úmluvy v usnadnění cirkulace nejen veřejných dokumentů jako takových, ale především služeb a investic, a proto dělá průzkum ohledně Úmluvy a příslušných vnitrostátních zákonů a nařízení. Nepřehlédnutelný je i argument Guatemaly, pro kterou jedním z důvodů, proč není členem Úmluvy, je fakt, že získává z tradičního postupu legalizace daňový prospěch, zatímco po zavedení apostilního systému by o tento příjem přišla.

Dalším významným tématem současnosti je otázka e-APP, tedy elektronické verzi apostily, e-Apostily, a elektronické verzi databáze, e-Registr, které zatím fungují pouze v omezeném množství členských států, a přese všechny původní ambice se zatím nestaly hlavním trendem ve fungování apostilního systému. Většina nečlenských států, mezi nimiž i Chile a Kanada, zvažují přijetí jak tradiční listinné apostily, tak přijetí systému e-APP. Pouze tři státy v čele s Čínou o elektronické verzi apostily vůbec neuvažují. Další položenou otázkou položenou dotázaným státům bylo, zda jsou na

základě jejich vnitrostátního práva, zvyku, tradice, bilaterální či jiné smlouvy nebo instrumentu některé dokumenty vyňaty z požadavku legalizace. Pouze v Kanadě a dalších dvou státech taková možnost vynětí je. Naopak ve většině ostatních států, včetně Číny a Chile, veškeré veřejné listiny musí podléhat jejich tradičnímu systému legalizace.

Kanada dále navrhuje další ověření bezpečnosti vydávání e-Apostily tak, aby se její ochranné prvky rovnaly bezpečnostním prvkům tradiční apostily listinné, a e-Apostila tak získala větší důvěru a rozšířila se do více zemí.

2.2. Členské státy

Druhá a zároveň poslední část této kapitoly se bude věnovat odpovědím členských států a jejich názorů a připomínek na fungování či zlepšení systému apostil. Tato část bude reflektovat odpovědi 42 členských zemí.³¹ Velká pozornost bude věnována především České republice.³² Tato část vychází pouze z informací, jež o sobě poskytly jednotlivé členské státy. Celkově tak vytváří mozaiku připomínek, komentářů a postřehů jednotlivých zemí. Několikrát jsou pro snazší orientaci a názornost některé údaje týkající se vybraných zemí z dotazníků shrnuty do tabulky.

Úvodem většina členských států potvrdila velký přínos Úmluvy ve zjednodušení procesu legalizace. 28 států jedním hlasem dodává, že kromě Úmluvy jsou na základě jejich vnitrostátního práva, zvyku, tradice, bilaterální či jiné smlouvy nebo instrumentu některé dokumenty vyňaty z požadavku legalizace. Mezi tyto státy patří i Česká republika, a dále např. Austrálie a Německo. Naopak Kolumbie, Mexiko a Peru patří

³¹ V Současnosti jsou Úmluvou vázány následující členské státy Konference: Albánie, Argentina, Austrálie, Rakousko, Bělorusko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Čínská lidová republika, Costa Rica, Chorvatsko, Chile, Kypr, Česká republika, Dánsko, Ekvádor, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Indie, Irsko, Izrael, Itálie, Japonsko, Korejská republika, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Mauricius, Mexiko, Monako, Černá hora, Holandsko, Nový Zéland, Norsko, Panama, Paraguay, Peru, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Ruská federace, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Jižní Afrika, Španělsko, Surinam, Švédsko, Švýcarsko, Makedonie (FYRON), Turecko, Ukrajina, Velká Británie, Spojené státy americké, Uruguay, Venezuela; a následující nečlenské státy Konference: Andorra, Antigua and Barbuda, Arménie, Ázerbájdžán, Bahamy, Bahrajn, Barbados, Belize, Botswana, Brunej, Cape Verde, Kolumbie, Cookovy ostrovy, Dominica, Dominikánská republika, Salvador, Fidži, Grenada, Honduras, Kazachstán, Kyrgyzstán, Lesotho, Libérie, Lichtenštejsko, Malawi, Marshallovy ostrovy, Mongolsko, Namibie, Nicaragua, Niue, Oman, Moldavsko, Svatý Kitts a Nevis, Svatá Lucie, Saint Vincent a Grenadiny, Samoa, San Marino, Sao Tome and Principe, Seychely, Svazijsko, Tonga, Trinidad and Tobago, Uzbekistán, Vanuatu

³² Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

mezi menšinu, která žádné výjimky neposkytuje. Ve Spojených státech amerických musí být veškeré dokumenty opatřeny apostilou nebo ověřeny tradičním procesem legalizace. Ve většině dotázaných států, včetně České republiky, existuje možnost zpochybnit autenticitu cizích dokumentů, které takové výjimce podléhají s tím, že se sice předpokládá správnost veřejných listin, ale pouze jako domněnku, která může být na základě důkazů vyvrácena.

Sedm dotázaných států již také uplatnilo výhradu vůči přístupu jiného státu. Pouze tři měly stále výhradu i v době vyplňování dotazníku. Rakousko má výhradu vůči Kyrgyzstánu, Dominikánské republice a Mongolsku, vůči kterému se vyhrazuje i Finsko. Řecko výhradu uplatňuje vůči Albánii, Gruzii, Peru, Kyrgyzstánu, Mongolsku a Uzbekistánu.³³

Státy rovněž poukazují na potřebu překladu informačních dokumentů týkajících se apostil, které jsou k dispozici pouze v omezeném počtu jazyků, většinou jen ve francouzštině a angličtině. Vzhledem k počtu a složení členských států se ozývá mnoho hlasů po překladech především do němčiny a španělštiny. Neopominutelnými jsou odpovědi na dotazy na celkovou funkčnost apostil. 21 států hodnotí jejich fungování jako výborné, 18 jako dobré, pouze tři jako uspokojivé a ani jeden stát, jako neuspokojivé. Nicméně několik států, které hodnotí funkčnost apostily jako dobrou, připojilo i své komentáře, např. že by bylo vhodné více zdůraznit fakt, že platnost apostily jako takové není časově omezená, tedy že je platná, dokud je platný dokument, který jí byl opatřen. Mnoho států také připomíná praktický problém, který je spojen s celními a obchodními listinami, jež by apostilizaci podle Úmluvy podléhat neměly, nicméně nemálo zemí apostily pro takové dokumenty vyžaduje. Tak dochází k patovým situacím, kdy je k předkládanému dokumentu apostila jedním státem vyžadována, ale druhý stát jej nepovažuje za veřejnou listinu a jako listinu obchodního či celního charakteru ji apostilou neopatří. Česká republika poukazuje na fakt, že tato situace se často obchází tím, že se soukromá listina nechá ověřit u notáře, čímž se z ní stane *de iure* listina veřejná, kterou už poté lze opatřit apostilou. Nejčastěji se tak děje především u obchodních listin a také překladů. U překladů však také dodává, že aby mohl být opatřený apostilou, je třeba, aby byl vyhotoven překladatelem zapsaným

³³ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

v seznamu soudních překladatelů, a následně ověřen krajským soudem. I poté se však apostila vztahuje pouze k ověření pravosti soudního ověření, nikoli k pravosti dokumentu jako takového. Ožehavým tématem je i otázka e-Apostil, kdy některé státy apostily vydané elektronicky odmítají přijímat. Další skupinou problematických dokumentů jsou identifikační průkazy a karty, jež podle českého práva apostilou opatřit nelze, a účastníkům přeshraničních právních vztahů tak často vznikají problémy s jejich ověřením.³⁴

Řecko také navrhuje, aby byla na apostilu přidána kolonka s určením místa předložení dokumentu. Švýcarsko pro změnu narazilo na problém, že nebyla uznána jeho apostila, která byla francouzsko-anglická, a to z důvodu, že angličtina není oficiálním jazykem Švýcarské federace, a proto neměla být na apostile vůbec použita.³⁵

³⁴ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

³⁵ Tamtéž.

Nepochybně jedním z hlavních ukazatelů využití apostily v současném světě je tabulka počtu vydaných apostil.³⁶

Stát	Počet apostil v r. 2009	Počet apostil v roce 2011
Austrálie	Není dostupné	Není dostupné
Kolumbie	719 039	985 002
Kypr	419 972	426 810
Česká republika	19 845	23 731
Německo	221 555	261 340
Mexiko	16 703	24 800
Moldavsko	183 748	116 892
Rumunsko	241 428	200 520
Peru	Není dostupné	305 306
Slovensko	16 587	19 800
Rakousko	17 000	28 371
Švýcarsko	91 500	108 000
Velká Británie	382 073	385 194
Spojené státy americké	266 793	308 606

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH³⁷

Z výše uvedené tabulky jasně plyne, že počet vydaných apostil není přímo úměrný počtu obyvatel, ani velikosti daného státu. Ze států, které poskytly informace, jasně vyplývá, že nejvíce apostil ročně vydá Kolumbie. Velké množství apostil pochází taky z Kypru, Peru, Rumunska, Německa, Velké Británie, USA a Argentiny. Naopak je vidět, že většina evropských států vykazuje počty pouze v řádech desítek tisíc. Z toho lze dovodit, že množství vydaných apostil se neodvíjí ani od vyspělosti států.

³⁶ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

³⁷ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. s. 16-17 Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

V tuto chvíli vyvstává otázka, od čeho se tedy odvíjí počet vydaných apostil. Jedním z kritérií, které mají výrazný vliv na celkový počet vydaných apostil, je beze sporu počet bilaterálních či jiných dohod a výjimek na základě vnitrostátních právních řádů, které vyjímají jisté dokumenty z požadavku ověřování, a tedy snižují počet vydaných apostil. Tento trend lze pozorovat i v rámci Evropského hospodářského prostoru, kde sice probíhá velké množství přeshraničního pohybu osob, zboží, služeb i kapitálu, který s sebou nese velký objem požadovaných dokumentů, nicméně mnoho evropských států má mezi sebou uzavřené vzájemné dohody o vynětí z požadavku apostilizace. I z tohoto plyne, že počet vydaných listin nemusí být nutně úměrný počtu veřejných listin předkládaných v zahraničí. Lze také pozorovat velké množství vydaných e-Apostil v Kolumbii, a sice 985 000 za rok 2011 a ve Španělsku 102 367.³⁸

Zároveň samotné státy pozorují různé trendy, co se týče počtu vydaných apostil. Jedním, několikrát zmíněným trendem, je nárůst počtu vydaných apostil v souvislosti se zvyšujícím se počtem členských zemí Úmluvy, dalším je zvyšující se objem mezinárodního obchodu a pohybu osob. V některých státech se taky počet apostil odvíjí od okruhu listin, na které je apostila vyžadována, jako například překlady. Zatímco některé státy takové listiny apostilou neověřují, jiné ano. Nicméně takřka všechny státy se shodují na tom, že počet vydaných apostil se každoročně zvyšuje, popř. stagnuje, ale žádný stát neuvedl tendenci snižování.³⁹

³⁸ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

³⁹ Tamtéž.

Dalším ukazatelem uplatnění apostil je údaj o místě předložení apostily, tedy země, kam apostily směřují. Pro zjednodušení zde budou ilustrovány pouze demonstrativní státy zmíněné v úvodu této části.⁴⁰

Stát	Státy, kde jsou listiny předkládány nejčastěji
Austrálie	Informace nejsou dostupné
Kolumbie	Venezuela, Španělsko, Argentina, Ekvádor, Spojené státy americké
Kypr	Není uvedeno
Česká republika	Rusko, Španělsko, Německo
Německo	Rusko, Ukrajina, Turecko
Mexiko	Španělsko a USA
Moldavsko	Evropské státy, USA, Turecko
Rumunsko	Evropské státy, USA
Peru	Španělsko, Argentina, Venezuela, USA
Slovensko	Itálie, Německo, Španělsko, Rusko, Švýcarsko, Rakousko
Rakousko	Rusko, Ukrajina
Švýcarsko	Německo, Jižní Amerika, východní Evropa, západní Evropa, Rusko, USA
Velká Británie	Španělsko, Rusko, Řecko, Itálie, SAE, Čína, Saúdská Arábie
Spojené státy americké	Mexiko, Rusko

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH⁴¹

Z výše uvedené tabulky lze vyvodit další trendy, a sice že státy Evropské unie nejčastěji opatřují apostilou dokumenty předkládané v Rusku či obecně ve východních státech, a to přesto, že mnoho listin je předkládáno v rámci EU v sousedních státech. Jedním z možných vysvětlení je velké množství uzavřených vzájemných dohod v rámci EU. Jak je však z výše uvedených údajů patrné, toto neplatí pro všechny státy EU, jako např. Kypr či Rumunsko. Tady lze naopak pozorovat, že u těchto států jsou hlavními státy, kde se apostila předkládá, státy Evropské Unie.

⁴⁰ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁴¹ Tamtéž. s. 19-20.

Dalším významným údajem je seznam dokumentů, které jsou apostilou nejčastěji opatřovány. Níže uvedená tabulka zachycuje údaje o tom, které kategorie dokumentů státy nejčastěji opatřují apostilou.⁴²

Stát	Dokumenty dokládající civilní status	Výpisy z obchodních o rejstříku	Notářské ověření podpisu	Diplomy a jiné doklady vzdělání	Soudní dokumenty a rozhodnutí	Překlady
Austrálie	2	1	4	3	5	n/a
Kolumbie	1	n/a	2	3	5	4
Kypr	3	2	1	4	5	n/a
ČR -MF⁴³	1	n/a	n/a	2	n/a	n/a
ČR -MS⁴⁴⁵	n/a	2	1	n/a	4	3
Německo	1	5	2	4	3	6
Mexiko	n/a	n/a	n/a	1	2	n/a
Moldavsko	1	6	2	3	5	4
Rumunsko	1-3	4	6	5	1-3	1-3
Peru	1	n/a	3	2	n/a	n/a
Slovensko	1	6	3	2	4	5
Rakousko	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Švýcarsko	2	3	1	5	4	n/a
VB	1	n/a	2	3	n/a	n/a
USA	2	n/a	1	n/a	n/a	n/a

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH⁴⁶

Z této tabulky lze vyčíst, že nejčastěji apostilizovanými dokumenty jsou listiny týkající se civilního statusu, notářské ověření podpisů a doklady o vzdělání. Nicméně

⁴² Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁴³ MF je použito jako zkratka pro Ministerstvo Financí České republiky

⁴⁴ MS je použito jako zkratka pro Ministerstvo Spravedlnosti České republiky

⁴⁵ Údaje o České republice jsou rozděleny do dvou řádků, podle toho, která instituce apostily vydává.

⁴⁶ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. s. 20-22. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

nezanedbatelnou roli hrají i ověření překladů, které původně vůbec nebyly Úmluvou zamýšleny jako veřejné listiny a stejně tak výpisy z obchodního rejstříku, které by podle původního výkladu listiny měly spadat do kategorie soukromých listin, tedy listin, které apostilizaci nepodléhají.⁴⁷

Další zkoumanou skutečností byl poměr počtu vydaných apostil k počtu provedených tradičních legalizací. Ve více než polovině států počet vydaných apostil převyšuje počet tradičně ověřených dokumentů. Případy, kde tomu bylo naopak, byly pouze výjimkou. Ve většině dotázaných států, včetně ČR nebyla vydána žádná významná publikace či vědecké články týkající se apostil, nebo o takových publikacích neví. Pouze ve dvanácti státech takové zdroje byly publikovány a pouze v sedm státech byla vydána soudní rozhodnutí týkající se apostil, mezi nimi např. Austrálie, Rakousko, Rumunsko a USA. Ve většině zemí žádná taková rozhodnutí vydána nebyla, nebo o nich nejsou dostupné informace.

Další velmi kontroverzní problematikou týkající se apostil v dnešní době je otázka definice pojmu veřejná listina. Většina dotázaných zemí vychází ze své vnitrostátní definice veřejné listiny. Česká republika tak vyniká svou nejednotností ohledně definice tohoto pojmu, a to především kvůli tomu, že lze najít nepatrně lišící se definice v občanském soudním řádu,⁴⁸ občanském zákoníku,⁴⁹ soudním řádu správním⁵⁰ a v dalších zákonech.

Nicméně státy se poměrně shodují na tom, že veřejné listiny musí být opatřeny razítkem a podpisem. Pouze devět států zná veřejné dokumenty bez opatření podpisu a pouze osm bez opatření razítkem. Naopak žádný z dotazovaných států se nesetkal s problémem vynětí dokumentů diplomatických a konzulárních zástupců.

Velmi problematickou skupinou z hlediska apostil jsou celní a obchodní dokumenty. Některé státy se dostaly do situace, kdy některé cizí státy vyžadovaly na tyto dokumenty apostily a ony nebyly oprávněny je vydat. V případech, kdy je to možné, se ve většině států situace řeší tím, že se obchodní listina opatří notářským ověřením, které

⁴⁷ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. s. 20-22. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁴⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 134.

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 567.

⁵⁰ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 53, odst. 3.

už samo o sobě podléhá apostilizaci, jiné státy na vyžádání vydají apostilu i na dokument, který podle jejich zákonů apostilizaci nepodléhá. Mezi těmito problematickými dokumenty jsou především ověření původu, vývozní a dovozní ověření, zdravotní a bezpečnostní certifikáty vydávané vládními úřady a agenturami, osvědčení o registraci produktu, prohlášení o shodě, prohlášení konečného uživatele a obchodní faktury. Česká republika patří mezi státy, která apostily ani pro jeden z výše zmíněných dokumentů nevydává. Na druhou stranu většina států nemá problém přijmout dokument opatřený apostilou, který podle jejich zákonů právního řádu apostilizaci neuznává. Mnoho států si dokonce o takových dokumentech nevede žádné údaje ani statistiky. Většina zemí také neověřuje prosté kopie dokumentů, ale vyžaduje jejich předchozí ověření, než mohou být opatřeny apostilou. Nicméně většina zemí (28) dodává, že i v takovém případě se apostila vztahuje pouze k předchozímu ověření, jakým je např. notářské razítko, a nikoli k listině jako takové. Deset států přiznává apostile účinek i na listinu samotnou, nejen na notářské razítko a pouze pět dotázaných států překlady vůbec neověřuje a obdobně tomu je u překladů dokumentů. Liší se však názory na to, zda lze za veřejné listiny považovat dokumenty vyhotovené v elektronické podobě. Dvacet států, včetně České republiky, takové dokumenty uznává s odkazem na příslušné vnitrostátní zákony, a to za podmínky že byly opatřeny certifikovaným elektronickým podpisem. Sedmnáct států naopak uznává pouze veřejné listiny podepsané ručně a deset států uvedlo, že u nich vůbec neexistují veřejné listiny vyhotovené v elektronické podobě.⁵¹

Pokud je veřejná listina podepsána elektronickým podpisem, tak tři státy, mezi něž patří např. Kolumbie, ji opatřuje e-Apostilou. V patnácti dotázaných státech se apostila přidává na vytisknutou kopii dokumentu. Mezi tyto země patří i Česká republika, která však dodává, že taková kopie musí být ve formě konvertované kopie vytvořené u notáře. Taková konvertovaná kopie má pak stejné právní účinky jako ověřená kopie listiny, tedy že apostila se vztahuje k notářskému ověření, a nikoli k dokumentu samotnému. Většina dotázaných států rovněž nepovažuje naskenované verze veřejných listin jako veřejné dokumenty, které by bez dalšího mohly být předmětem apostilizace.

⁵¹ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

Devatenáct dotázaných států, mezi nimi i Austrálie, Rakousko, Kolumbie, Německo a Slovensko uvedlo, že veřejné listiny podléhají apostilizaci bez dalšího, tedy že se jedná o jednofázový proces. Devět států naopak vždy požaduje předchozí ověření všech veřejných listin. Šestnáct států uvedlo, že předchozí ověření vyžadují jen u některých kategorií dokumentů. Za Českou republiku musí být předem ověřené dokumenty příslušnou autoritou daného úřadu, to dokumenty vydávané matričními úřady, daňové doklady vydávané Generálním finančním ředitelstvím, dokumenty vydávané Ministerstvem školství a zdravotní dokumenty vydávané Ministerstvem zdravotnictví. Většina zemí se tuto praxi nehodlá v dohledné době měnit.

Většina dotázaných států rovněž připouští vydání apostily komukoli, kdo s žádostí předloží danou veřejnou listinu, tedy že není třeba, aby o apostilu žádala přímo ta osoba, která ji bude předkládat v zahraničí či osoba, která listinu podepsala. Všechny dotázané státy vydávají apostilu na vyžádání a třicet dva z nich rovněž vyhovějí žádosti zaslané poštou. V Kolumbii, Finsku a na Novém Zélandu je dokonce možné zažádat o apostilu prostřednictvím e-mailu. Většina států se při vydávání apostily rovněž dotazuje, kde bude jí opatřená listina předkládána. 24 států tuto informaci zjišťuje prostřednictvím formuláře v rámci žádosti o apostilu. Chorvatsko, Izrael a Portugalsko dokonce tuto informaci uvádějí přímo do apostilní doložky. V jedenácti dotázaných zemích se naopak takové informace vůbec neevvidují. Ve většině států rovněž pro různé veřejné listiny podepsané stejnou úřední osobou, požadují tolik apostil, kolik je listin. Jen v osmi zemích v takovém případě postačí apostila jedna, to jen za podmínky, že takové dokumenty jsou k sobě pevně svázány. V České republice může být jedna apostila vydána pro více notářských ověření v případě, že se tato ověření vyskytují na jednom dokumentu a jsou vyhotovena tímtež notářem, to vše nehledě na datum.

V následující tabulce jsou informace týkající se doby potřebné pro vydání apostily pro žádosti o apostilu podané osobně.⁵²

Stát	Doba potřebná k vydání apostily
Austrálie	Do tří pracovních dní
Kolumbie	Do hodiny
Kypr	Do hodiny
Česká republika	Do hodiny (může záležet na počtu vydaných apostil)
Německo	Následující pracovní den
Mexiko	Do dvou hodin
Moldavsko	Do deseti pracovních dní
Rumunsko	Do hodiny
Peru	Tentýž den
Slovensko	Do dvou hodin
Rakousko	n/a
Švýcarsko	Do hodiny
Velká Británie	Do dvou hodin
Spojené státy americké	Do hodiny

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH⁵³⁵⁴

⁵² Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁵³ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. s. 20-22. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁵⁴ Tamtéž. s. 68.-71.

Pro ostatní žádosti (tedy žádosti, které nejsou podané osobně) je doba vydání následující.⁵⁵

Stát	Doba potřebná k vydání apostily
Austrálie	n/a
Kolumbie	Pro 1 dokument do 2 min., pro 50 dokumentů do hodiny
Kypr	Do týdne
Česká republika	Do týdne
Německo	Následující pracovní den
Mexiko	Následující pracovní den
Moldavsko	n/a
Rumunsko	Do dvou hodin
Peru	n/a
Slovensko	Do týdne
Rakousko	n/a
Švýcarsko	Tentýž den
Velká Británie	Následující pracovní den
Spojené státy americké	Do hodiny

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH⁵⁶

Z výše uvedených údajů lze pozorovat, že apostily jsou ve většině případů vydány téhož pracovního dne, či dokonce na počkání. Doba vydání apostily se výrazně prodlužuje v případě, že žadatel nepožádá o apostilu osobně, ale jiným způsobem.

⁵⁵ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁵⁶ Tamtéž. s. 70-71.

Z dotazníku je patrné, že se liší nejen doba vydávání apostil, ale i poplatky s jejím vydáním spojené. V následující tabulce jsou údaje z roku 2013 týkající se ceny vydání jedné apostilní doložky.⁵⁷

Stát	Cena
Austrálie	60 AUD
Kolumbie	25 000 COP
Kypr	3,42 euro
Česká republika	100 Kč
Německo	10 až 130 euro
Mexiko	618 pesos ze zákona, v realitě se může lišit
Moldavsko	Není uvedeno
Rumunsko	Není uvedeno
Peru	6,7 euro
Slovensko	6,5 euro
Rakousko	13-14,30 euro
Švýcarsko	5-40 CHF
Velká Británie	30-75 liber
Spojené státy americké	zdarma

Zdroj: Zpracováno podle dotazníku HCCH⁵⁸

Většina dotázaných států rovněž uvedla, že vedou databázi osob oprávněných k podpisu apostily, a to buď v elektronické, nebo papírové databázi. Zhruba třetina států uvedla, že udržuje obě formy databáze. Nejčastěji zmiňovanou databází byla databáze razítek, oprávněných osob a vzorů jejich podpisů. Pouze devět států uvedlo, že takovou databázi nevedou a že v jejich případě se presumuje pravost veřejných listin. Případné ověření pravosti probíhá většinou formou kontaktování podepsané osoby a kontrolou vůči vzoru v databázi, pokud taková existuje či prostřednictvím dotazu adresovaného na instituci oprávněnou apostily vydávat.

⁵⁷ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

⁵⁸ Tamtéž. s. 71-74.

Forma apostily jako takové, tedy materiál, ze kterého je vyrobena, formát a její případné ochranné prvky, se ve 28 státech, včetně České republiky, používá buď standardní, nebo je použit samolepicí papír. 11 států používá na apostily speciální ochranné znaky; nejčastěji zmiňovanými byly vodoznaky a hologramy. Ve státech, jako Spojené státy americké nebo Švýcarsko, se jednotlivé aspekty apostil nebo procesu jejich vydávání liší stát od státu.

Většina států umožňuje vyplnění apostily elektronicky pomocí počítačového softwaru, patnáct států poskytuje možnost vyplnit apostilu rukou. Čtyři státy dokonce mohou vyplňovat apostilu pomocí psacího stroje – pouze pro Svazijsko je však psací stroj jedinou možností, většina zemí má psací stroj či ruční vyplňování pouze jako pomocnou možnost k elektronickému způsobu.

Další otázka směřuje na vícejazyčné verze apostil, a sice dvoj či trojjazyčné. 27 států tuto možnost oceňuje jako přínosnou, šestnáct tuto možnost buď nevyužívá, neví o ní nebo ji neshledává být přínosnou. 26 států používá pouze jednojazyčnou verzi apostily, a to převážně ve svém oficiálním jazyce, 12 států umožňuje vydání apostily pouze v angličtině a 2 státy dokonce znají i jen francouzskou verzi. 12 států používá dvojjazyčnou verzi apostily s tím, že nejčastěji státy uvedly, že kombinují svůj oficiální jazyk s angličtinou nebo francouzštinou. Pouze tři státy, a to Izrael, Finsko a Švýcarsko uvedly, že používají jinou kombinaci jazyků. Šest států, používá dokonce trojjazyčnou apostilu, a to nejčastěji kombinaci svého úředního jazyka, angličtiny a francouzštiny. Nejvíce možných kombinací zmiňuje Švýcarsko, které vydává jak jedno, tak dvoj i trojjazyčné apostily s tím, že existuje více jak 20 možných kombinací jazyků.

Podle Úmluvy musí být apostily číslovány, aby mohly být evidovány a zabránilo se podvodům, nicméně v Úmluvě není uveden způsob, jak mají být číslovány. Ve 35 státech se apostily číslují postupně. V 8 státech jsou apostily číslovány náhodně, a to prostřednictvím softwaru, nicméně ve všech 42 státech jsou čísla přidělená apostilám jedinečná. Pouze v Rumunsku jsou pro soudní dokumenty v rámci jedné žádosti podané téhož dne tímtež advokátem vydány apostily, které nesou stejné číslo. Většina států (35) opatřuje apostily ručním podpisem. Deset států k apostile připojuje i razítko. Pouze Portugalsko a Japonsko používá jen razítko bez podpisu. Osm států umožňuje jiný postup, a to většinou prostřednictvím elektronického podpisu, který používají i státy vydávající e-apostily. Ve více než polovině států se na apostilu

nepřidává žádný dodatečný text, než ten vyžadovaný Úmluvou. Ve zbytku států se na doložky dodávají buď informace týkající se e-Registru, digitálních podpisů, povaze apostily, či místa destinace.⁵⁹

Většina států umísťuje apostilu na samotnou veřejnou listinu, a to prostřednictvím samolepicí doložky, lepidla nebo razítka/pečeti. Některé státy připojují apostilu jako zvláštní doložku pevně připojenou k dokumentu prostřednictvím svorky přelepené speciální páskou a opatřené razítkem či přivázané provázkem a opatřené pečeti, a to v případech, že se apostila na samotný dokument nevejde. Pokud se jedná o jednostranný dokument, většina států apostilu umísťuje na zadní stranu listiny za podpis či pokud je to možné na první stranu, kde se nachází podpis. Pokud se jedná o vícestranný dokument ve 30 státech se apostila umísťuje na podpisovou stranu, ve 12 státech se připojuje na poslední stranu celého dokumentu a pouze v 6 státech se apostila připojuje na první stranu dokumentu. V některých státech se tato praxe může lišit.

Následující část se věnuje registrům apostil. Kromě Švýcarska všechny státy vedou registr vydaných apostil. Ve Švýcarsku tak v případě pochybností přichází v úvahu prověření především pomocí číslování apostil. Většina dotázaných států si eviduje číslo a datum vydání apostily a také jméno a oprávnění osoby apostilu vydat a podepsat. Zhruba polovina států uchovává i informace o dokumentu, který byl apostilou opatřen, jméno žadatele a stát, kde má být apostila předložena. Patnáct států si uchovává dokonce kopii apostily samotné. Sedmnáct států vede elektronický registr, který však není přístupný online. Třináct států umožňuje okamžitý přístup do online databáze, která se nazývá e-Register a 19 států vede databázi v papírové podobě, s tím že většinou si každý příslušný orgán vede svou evidenci. Pouze ve 12 státech existuje databáze jednotná. Polovina států uchovává údaje v databázi na dobu neurčitou, i ostatní státy však údaje uchovávají alespoň jeden rok.

Předposlední část se věnuje účinkům apostily a tomu, zda se některé státy setkaly s tím, že byla jejich apostila odmítnuta a z jakých důvodů, či naopak, zda ony něčí apostilu odmítly uznat a proč. S problémem odmítnutí apostily se setkalo šestnáct dotázaných

⁵⁹ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

států, a to z následujících důvodů: apostila nebyla čtvercová, nebo její strany neměly min. 9 cm. Dalšími důvody bylo, že apostila nebyla podepsána ručně, neměla okraje, nebyla vůbec podepsaná, země, kde byla apostila předložená neuznala způsob, kterým byla apostila k dokumentu připojená či že vůbec připojena nebyla, apostila byla připojená na soukromé listině, osoba která apostilu vydala, nebyla už dále oprávněna ji vydat. Kolumbie se setkala s problémem, že některé státy neuznávají její e-Apostily a považují je za fotokopie. Dalším zmiňovaným důvodem bylo, že razítko, kterým byla apostila opatřena nepřesahovalo její okraj. Austrálie, Spojené státy americké a Velká Británie dokonce zmiňují problém, že jejich apostily byly odmítnuty z důvodu, že jejich platnost údajně vypršela. Tyto případy se většinou řešily zkontaktováním příslušných autorit a případným vydáním nové apostily. Většina států se však nesetkala s tím, že by musela jinému státu prokazovat či potvrzovat svůj postup vydávání apostily.⁶⁰

V závěrečné části dotazníku je zhodnocení fungování e-APP. Pouze ve třech státech byla zavedena e-Apostila, a to v Kolumbii, na Novém Zélandu a ve Španělsku. Jen jedenáct států, včetně předchozích tří, zavedlo do praxe e-Register, a to vše i přesto, že 22 dotázaných států se o této možnosti podrobně informovalo. Třináct států, včetně České republiky, možnost zavedení e-Apostily alespoň zvažuje, nicméně potýkají se s překážkami v právním řádu či praktickými problémy, jako je nedostatek financí či lidských zdrojů.

⁶⁰ Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

3. Význam Úmluvy o apostile v současných mezinárodních vztazích – co můžeme usuzovat z pohledu na seznam smluvních stran úmluvy?

3.1. Zelená kniha – Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání dokladů osvědčujících osobní stav

Evropská komise vydává už od roku 1985 pravidelně tzv. Zelené knihy, jež podrobně popisují aktuální problematiku, a navrhují možná řešení. Tyto knihy nemají za cíl zavést závazné pravidla, ale podpořit diskusi o aktuálních tématech, a to nejen na půdě orgánů EU, v jednotlivých členských státech, jejich orgánech, ale i mezi jednotlivci. Výsledkem takové celospolečenské diskuze je názorové schéma Evropy, které je podkladem návrhy řešení daného problému. Zelené knihy často předchází tzv. Bílým knihám, které už obsahují konkrétní návrhy řešení dané problematiky a které se po případném schválení Radou mohou stát akčním programem EU v dané věci.⁶¹

Dne 14. 12. 2010 vydala Evropská komise Zelenou knihu s názvem Méně správních úkonů pro občany s podtitulem Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. V EU existují čtyři známé svobody pohybu, a to osob, služeb, zboží a kapitálu. Tato zelená kniha odkazuje na průzkum Eurobarometr o civilním soudnictví z roku 2010, podle kterého se zhruba ¾ občanů Evropské unie domnívá, že je třeba usnadnit pohyb veřejných listin v rámci EU. Tato kniha uznává přínos apostil v porovnání s tradičním procesem legalizace, nicméně i samotný proces vydávání apostil považuje za zbytečně komplikovaný a nákladný a navíc podotýká, že přese všechno sjednocení se stále náklady, které s sebou nese, výrazně liší.⁶² Dalším argumentem Komise je, že dochází k případům, kdy některé členské státy vyžadují předložení listiny, kterou druhý členský stát vůbec nevydává,

⁶¹ Glossary: Green Paper. *Europa.eu* [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/green_paper_en.htm

⁶² Tabulka cen apostily v jednotlivých členských zemích EU v příloze č. 2.

a adresáti takového požadavku se tak mohou dostat do patové situace. Dalším argumentem, který komise prezentuje, je i přes širokou působnost Úmluvy o apostile nejednotnost v jednotlivých členských státech, kdy kromě Úmluvy o apostile existuje více mnohostranných a bilaterálních mezinárodních dohod⁶³, kvůli čemuž je pro občany EU složité se v takové různorodé právní úpravě orientovat. Navíc jednotlivé smlouvy se vztahují na různé dokumenty, tedy ne všechny mezinárodní smlouvy se vztahují na všechny veřejné listiny, což nezaručuje právní jistotu, kterou by evropští občané mohli v dnešní době v rámci EU očekávat. Navíc stranami Úmluvy o apostile jsou sice všechny členské státy EU, nicméně stranami úmluvy Rady Evropy z roku 1968, která zrušila legalizaci listin vydaných diplomatickými nebo konzulárními zástupci, je pouze 15 členských států. Další zmíněnou institucí je Mezinárodní komise pro osobní stav (*Commission Internationale de l'Etat Civil*), jejímž členem je 12 členských států EU. Tato Komise je významným hráčem v přípravě mezinárodních úmluv týkajících se legalizace dokladů osvědčujících osobní stav, jako například úmluva z roku 1957 o bezplatném vydávání dokladů osvědčujících osobní stav a o jejich osvobození od ověřování, úmluva z roku 1976 o vydávání vícejazyčných výpisů z dokladů osvědčujících osobní stav a úmluva z roku 1977 o osvobození některých dokladů a listin od ověřování. EU již rovněž zrušila, v rámci spolupráce na poli civilního soudnictví (a sice nařízení ES č. 44/2001 a ES č. 2201/2003), legalizaci u listin, které spadají do její působnosti.⁶⁴

Evropská komise proto v této Zelené knize navrhuje několik řešení. Prvním z nich je zrušení správních formalit při ověřování veřejných listin. Komise navrhuje úplné zrušení jak legalizace, tak i apostily a nahrazení těchto systémů zavedením jednotného moderního evropského právního rámce. Dalším krokem, jenž Komise navrhuje, je spolupráce mezi příslušnými vnitrostátními orgány, a to prostřednictvím rozvinutí stávající správní spolupráce na neformálním základě a pomocí úmluv. Taková spolupráce by měla probíhat především v případech, kdy by existovaly vážné pochybnosti o autenticitě dokladu, nebo pokud by se daná listina v jiném členském státě nevydávala. Tato spolupráce by s sebou rovněž nesla možnost vést evidenci obyvatel

⁶³ Seznam bilaterálních dohod ČR je k dispozici: Ověřování listin pro účely jejich použití v cizině. Justice.cz [online]. 2012 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5815&d=9064>

⁶⁴ Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. In: Brusel, 2010, KOM(2010) 747 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0747:FIN:CS:PDF>

toho kterého státu, či ji aktualizovat. V tomto kroku by beze všech pochybností napomohly moderní komunikační a informační technologie. Zelená kniha zmiňuje portál e-Justice, který by mohl občany informovat o existenci dokladů osvědčujících osobní stav a jejich právních důsledcích.⁶⁵

Dalším z neposledních důvodů pro zrušení požadavku ověřování veřejných listin je omezení překladů veřejných listin. V současnosti je se správními formalitami, ať už s legalizací nebo s apostilou, spojena nutnost překladu, který zmíněné formality ještě více komplikuje a činí je nákladnějšími. Komise tedy navrhuje možnost zavedení standardizovaných formulářů pro nejběžnější listiny a jejich vícejazyčné vyhotovení, což by vedlo k upuštění nutnosti dokument překládat.⁶⁶

3.2. Reakce HCCH na Zelenou knihu Evropské komise

Na výše zmíněnou Zelenou knihu reagoval 10. května 2011 generální tajemník HCCH Hans van Loon a jeho vyjádření představuje jednotný postoj Stálé kanceláře HCCH⁶⁷ jako celku, nikoli tedy jednotlivých států.⁶⁸

Autor zprávy zdůrazňuje, že zjednodušení a sjednocení přeshraničního pohybu veřejných listin je klíčovým principem pro fungování mnoha haagských úmluv, a to nejen v oblasti mezinárodní právní spolupráce a řešení sporů, ale také na poli mezinárodního rodinného práva a argumentuje tím, že apostily výrazně usnadňují mnohdy komplikovaný a těžkopádný proces legalizace. Rovněž poukazuje na fakt, že Úmluvou jsou vázány nejen všechny členské státy EU, ale i více než 70 nečlenských států. „*S celkovými 100 signatáři (brzy 101), počet stále narůstá, je Úmluva o apostile nejrozšířenější úmluvou ze všech haagských úmluv a po Newyorské úmluvě z roku 1958 o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů druhou nejuznávanější smlouvu o právní spolupráci.*“⁶⁹

⁶⁵ Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. In: Brusel, 2010, KOM(2010) 747 v konečném znění. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0747:FIN:CS:PDF>.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ V anglickém jazyce „*Permanent bureau*“

⁶⁸ PB response to EU Green Paper 2011. In: HCCH [online]. 2011 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/00051737.pdf>.

⁶⁹ Tamtéž.

Zpráva odkazuje na studii, podle níž je vydáno přes deset milionů apostil ročně⁷⁰ a v zemích, kde institut apostil funguje bez problémů (mezi které bezpochyby lze považovat členské státy EU), je tedy vydání apostily jednofázový proces bez dalších předchozích formalit, což oponuje Zelené knize, která apostily označuje za nákladný a těžkopádný proces. V roce 2009 byla rovněž ustavena speciální komise⁷¹ za účelem zhodnocení fungování Úmluvy o apostilách, která se konala za účasti více než 200 expertů z mnoha signatářských států, a to včetně 22 členských států EU. Účastníci této komise se shodli na efektivitě a širokém využití Úmluvy o apostilách a neozvaly se žádné hlasy, které by volaly po jejím doplnění či zjednodušení. Argument těžkopádnosti zpráva vyvrací poukazem na webové stránky HCCH věnované poskytování informací o apostilách, kde je k dispozici celý text Úmluvy o apostilách, stejně tak jako kontaktní informace na příslušné osoby a kde je možné si stáhnout průvodce s názvem *The ABCs of Apostilles*.⁷² Dalším projektem, který je zatím ve fázi příprav, je publikace o apostilách určená pro příslušné autority a i nadále se pracuje na technickém zjednodušení vydávání a získávání apostil.⁷³

Stálá kancelář HCCH souhlasí, že uznávání cizích dokumentů je otázkou vzájemné důvěry a že v rámci EU existují dobré důvody pro co největší zjednodušení a odstranění možných administrativních formalit (včetně apostilizace) potřebných pro ověřování veřejných listin, či pro jejich úplné zrušení, které povede k podpoře přeshraničních investic a vztahů a usnadní i přeshraniční aktivity jednotlivců. Zpráva nicméně poukazuje na otázku, zda pouhé zrušení současných administrativních formalit spojených s apostilizací vyřeší problémy týkající se volného pohybu veřejných listin přednesené v Zelené Knize, a vyzývá EU, aby před přijetím jakéhokoli rozhodnutí zvážila dvě otázky, které se zrušením apostily vyvstávají, a sice funkčnost a účinnost retroaktivních kontrol (*ex post facto checks*) v případech, kdy bude zpochybněna

⁷⁰ PB response to EU Green Paper 2011. In: HCCH [online]. 2011 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/00051737.pdf>.

⁷¹ V originále „Special Commission on the practical operation of the Apostille Convention“

⁷² The ABCs of Apostilles: How to ensure that your public documents will be recognized abroad?. Hague conference on private international law [online]. [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/abc12e.pdf>

⁷³ PB response to EU Green Paper 2011. In: HCCH [online]. 2011 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/00051737.pdf>

autenticita veřejné listiny; a vznik konfliktu právních systémů ohledně charakteristiky veřejného dokumentu.⁷⁴

První otázka poukazuje na situace, kdy vznikne pochybnost o autenticitě určitého dokumentu. Pokud funguje systém apostilizace, je velmi snadné zjistit, kdo ve státu, který údajně vydal apostilu, je k apostilizaci zmocněn, a pravost dokumentu si u něj ověřit. Nicméně pokud se od požadavku apostily upustí, bude velmi složité dohledat příslušnou autoritu, která zpochybňovanou veřejnou listinu vydala, vzhledem k tomu, že v různých státech můžou vydávat veřejné listiny různé instituce. Navíc pokud bude jeden typ listiny ve více státech, bude třeba provést ex post facto kontrolu vícekrát, což naopak administrativní náklady zvýší a zabere dost času. Pokud by tomu chtěla Evropská Unie předejít, tak společně se zrušením apostilizace by bylo třeba zavést jednotný systém administrativní spolupráce nejen uznávání ale i vydávání veřejných listin, tedy že by bylo třeba propojit jednotlivé autority oprávněné vydávat veřejné listiny, což by mohlo vést místo ke zjednodušení, k další byrokratizaci celého procesu.⁷⁵

V reakci na druhou položenou otázku se ve zprávě poukazuje na fakt, že za dobu působení se rovněž zavedla jednotná praxe na poli mezinárodního práva soukromého v tom, co je označováno za veřejný dokument, a sice že o tom rozhoduje právní řád státu, kde byl dokument vydán. Zrušení apostilizace by tedy mohlo vést nejen k tomu, že nebude snadné určit, která instituce, ten který dokument vydala, ale i k tomu, co je či není veřejná listina.⁷⁶

Dalším přesvědčivým argumentem ze strany HCCH je soustavná technická inovace apostilizace, konkrétně program e-APP, který umožní vydávat elektronické apostily, tzv. e-Apostila, kterou bude možno získat velmi snadno online. Druhým programem v rámci inovace je vedení elektronického seznamu e-Register, jenž umožní příjemci ověřit původ Apostily ve veřejně přístupném online seznamu, což vede k dalšímu zefektivnění apostilizace.⁷⁷

⁷⁴ PB response to EU Green Paper 2011. In: HCCH [online]. 2011 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/00051737.pdf>

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Conclusions and Recommendations of the 2012 Special Commission on the practical operation of the Apostille Convention [online]. 2012. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/apostille2012concl_e.pdf.

V poslední části zprávy se zdůrazňuje více než padesátiletá tradice apostilizace, administrativní spolupráce, snadné ověření původu a příslušné autority a určení toho, co je, či není veřejná listina. Zároveň je třeba poukázat na fakt, že i když státy EU zruší požadavek apostilizace mezi sebou, nadále budou vydávat apostily vůči třetím zemím, tedy vzniknout de facto další režim autentifikace cizích veřejných listin – jeden v rámci Evropské Unie, druhý s ostatními signatáři Úmluvy o apostile a další režimy s ostatními státy na základě bilaterálních či multilaterálních dohod. Na úplný závěr zpráva vyzývá Evropskou Unii, aby radši než nastolení nového režimu, zvážila zapojení se do zefektivnění fungování apostilizace, což napomůže k dalšímu rozšíření signatářů apostily, a tím celosvětově usnadní uznávání veřejných listin.⁷⁸

Tyto dvě strany tedy představují hlavní dva názorové proudy na význam a budoucnost apostily. V reakci na výše zmíněné dva dokumenty bylo publikováno mnoho dalších názorů a vyjádření od národních i mezinárodních organizací.

⁷⁸ Zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Conclusions and Recommendations of the 2012 Special Commission on the practical operation of the Apostille Convention [online]. 2012. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/apostille2012concl_e.pdf.

Závěr

Z dat, které poskytly členské i nečlenské státy, lze dovodit, že pro většinu z nich je apostila přínosným nástrojem mezinárodní praxe. Zájem nečlenských států o připojení se k Úmluvě o apostile, a dokonce i jejich ochota podílet se na samotném dotazníku, jednoznačně potvrzuje, že tato Úmluva zdaleka není pouze mrtvým institutem, ba naopak, že nadále dochází a bude docházet k rozšiřování její členské základny.

Rovněž lze pozorovat, že v souvislosti se zvyšujícím se množstvím přeshraničních transakcí a narůstajícím počtem členských států se zvyšuje počet listin ověřovaných apostilou, a to i přesto, že mnoho států má mezi sebou uzavřené vzájemné dohody o dalším zjednodušení procesu ověřování, či dokonce od jeho upuštění. Je to právě velké množství vzájemných dohod a stále více se sjednocující legislativy v rámci Evropské Unie, které bylo podnětem pro sepsání výše zmíněné Zelené knihy. Nicméně, i pokud by se tato zavedla do praxe, stále by se jednalo pouze o další regionální následnou vzájemnou dohodu, která nebude mít vliv na celosvětově rozšířenou praxi, neboť státy Evropské Unie tvoří jen menšinovou část členských zemí Úmluvy o apostile.

Z výše uvedených závěrů získaných na základě dotazníku vyplývá, že Úmluva minimálně dosahuje, ne-li předčí svůj původní účel, nicméně její význam se posunul. Lze pozorovat trend, že v mnoha zemích tato Úmluva stále více zasahuje i do obchodní sféry, do které původně měla Úmluva zasahovat jen okrajově.

Z praxe lze také vypožorovat, že ač se apostily samotné či proces a náklady jejich vydávání výrazně liší, tak stále plní svůj původní význam a zůstávají u všech dotázaných zemí respektovaným institutem.

Dalším velmi diskutovaným tématem současnosti je problematika e-Apostily, jež podle původních předpokladů měla postupně nahrazovat papírovou formu apostily. Nicméně na vzorku dotázaných zemí lze pozorovat, že se tomu až dodnes neděje a e-Apostila je používána pouze v malém okruhu zemí a že ne všemi zeměmi je uznávána. Nicméně stále nabízí nevyužitý potenciál do budoucnosti a problematika e-Apostily a e-Registru bude beze sporu ještě velmi ožehavým tématem na poli Konference. Lze tedy uzavřít,

že Úmluva o apostile hrála, hraje a bude hrát významnou roli na poli mezinárodního práva soukromého.

Ačkoli její význam do budoucnosti nelze jednoznačně předpovědět, výše uvedené skutečností poukazují na to, že institut apostily bude ještě po dlouhou dobu hrát hlavní roli v mezinárodním ověřování dokumentů.

4. Zdroje:

4.1. Tištěné zdroje, periodika, elektronické zdroje

- Evropská Komise. Impact assessment accompanying the document Regulation on promoting the free movement of citizens and businesses by simplifying the acceptance of certain public documents in the European Union and amending Regulation (EU) No 1024/2012 [online]. Brusel, 2013 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/swd_2013_144_en.pdf.
- Evropská Komise. Zelená kniha: Méně správních úkonů pro občany: Podpora volného pohybu veřejných listin a uznávání účinků dokladů osvědčujících osobní stav. [online]. KOM(2010) 747, 14. prosince 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0747:FIN:CS:PDF>.
- Glossary: Green Paper. *Europa.eu* [online]. [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/green_paper_en.htm.
- LOUSSOUARN, Yvon. Explanatory Report on the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 1961 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=52&dtid=3.
- Ověřování listin pro účely jejich použití v cizině. Justice.cz [online]. 2012 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5815&d=9064>
- Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Draft Handbook on The Practical Operation of The Apostille Convention [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/wop/handbook12e.pdf>.
- Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Status table [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2013] Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=41#nonmem.
- Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Synopsis of Responses to the Questionnaire of August 2012 relating to the Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents [online]. 2012 [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/2012apostille_pd03.pdf.

- TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana. *Volný pohyb veřejných listin v Evropské unii* [online] Současná Evropa. 2012, č. 2, s. 54 a násl. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=se&pdf=3.pdf>.
- TÝČ, V. *Mezinárodní, české a unijní právo mezinárodních smluv*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6155-2.
- Zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Conclusions and Recommendations of the 2012 Special Commission on the practical operation of the Apostille Convention [online]. 2012. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/apostille2012concl_e.pdf.

4.2. Zákony

- Zákon č. 45/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin.
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů